

Gäller för: Skaraborgs Sjukhus

Giltig från: 2026-02-09

Innehållsansvar: Andreas Engström, (anden9), Sjukhusfysiker

Giltig till: 2028-02-09

Granskad av: Flera granskare finns - se eftersättsblad

Godkänd av: Stellan Ahlström, (steah), Sjukhusdirektör

Strålskyddsutbildning och utrustningsutbildning

Förändringar sedan föregående version

Förlänger giltighetsdatum.

Bakgrund och syfte

Målet med rutinen är att beskriva hur Skaraborgs sjukhus ska säkerställa att samtliga arbetstagare har den kompetens som behövs för att strålskyddet ska fungera tillfredsställande. Samtliga lagkrav som rör arbetstagares kompetens inom strålskydd ska uppfyllas med denna rutin.

Tillämpliga lagar, föreskrifter eller externa riktlinjer

3 kap. 10 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om grundläggande bestämmelser för tillståndspliktig verksamhet med joniserande strålning (2018:1)

Det ska säkerställas att de som arbetar i verksamheten har den kompetens och lämplighet i övrigt som behövs för arbetsuppgifter som har betydelse för strålsäkerheten.

Den kompetens som behövs inom verksamheten och den kompetens som finns tillgänglig ska på ett systematiskt sätt identifieras och dokumenteras.

Om det behövs för att uppnå och upprätthålla den kompetens som är nödvändig, ska utbildningar genomföras eller andra åtgärder vidtas.

3 kap. 7 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om medicinska exponeringar (2018:5)

Varje arbetstagare som deltar vid en medicinsk exponering ska ha den kompetens som behövs för att exponeringen ska kunna genomföras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt.

3 kap. 10 § strålskyddslagen (2018:396)

Den som bedriver en verksamhet med joniserande strålning eller verksamhet i en omgivning med joniserande strålning eller som sysselsätter någon för att utföra arbete i en sådan verksamhet ska i den utsträckning som behövs från strålskyddssynpunkt och med hänsyn till verksamhetens eller arbetets art och andra förhållanden /.../

4. se till att alla som arbetar i verksamheten och kan komma att exponeras för joniserande strålning har

a) god kännedom om de förhållanden, villkor och föreskrifter som verksamheten bedrivs under,

b) kunskap om de risker som kan vara förenade med verksamheten, och

c) den kompetens som behövs för att strålskyddet ska fungera tillfredsställande.

4 kap. 13 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om grundläggande bestämmelser för tillståndspliktig verksamhet med joniserande strålning (2018:1)

Det ska säkerställas att arbetstagare har den kompetens som behövs för att vidta relevanta skyddsåtgärder vid arbetets utförande och vid en händelse av betydelse från strålskyddssynpunkt.

Arbetstagare ska informeras om de skyldigheter och rättigheter som arbetet innebär.

3 kap. 4 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om medicinska exponeringar (2018:5)

Varje arbetstagare som rutinmässigt arbetar med medicinska exponeringar av barn, screeningverksamhet eller doskrävande metoder, ska genomgå särskilda utbildningsmoment som är anpassade till riskerna med verksamheten.

3 kap. 5 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om medicinska exponeringar (2018:5)

En arbetstagare ska vid behov genomgå utbildning i handhavande av utrustning och tillämpning av metoder innan arbetstagaren tilldelas arbetsuppgifter som ska utföras på egen hand.

3 kap. 2 § strålskyddslagen (2018:396)

Den som bedriver en verksamhet där det används en metod med joniserande strålning för medicinsk exponering eller för att utan medicinskt syfte avbilda en människa, ska se till att metoden är berättigad och att det i varje enskilt fall innan någon exponeras för strålning säkerställs att exponeringen är berättigad.

Utförande

Skaraborgs sjukhus säkerställer att de som arbetar i verksamheten har den kompetens och lämplighet i övrigt som behövs för arbetsuppgifter som har betydelse för strålsäkerheten, genom strålskyddsutbildning och utrustningsutbildning.

Strålskyddsutbildning

Strålskyddsutbildningen ges som föreläsning av legitimerad sjukhusfysiker eller som webbutbildning. Genomgången utbildningen ska dokumenteras på individnivå.

Strålskyddsutbildning ska ges till samtliga arbetstagare som handhar röntgenutrustning eller strålkällor i sitt arbete. Strålskyddsutbildning ska också ges till samtliga arbetstagare som självständigt utför berättigandebedömningar av metoder med joniserande strålning.

För arbetstagare som enbart kommer i kontakt med joniserande strålning i sitt arbete och inte på något sätt påverkar patientens strålsäkerhet, behöver inte genomgå strålskyddsutbildning. För dessa arbetstagare är det tillräckligt med att information om strålsäkerhet och de lokala strålskyddsreglerna finns tillgängliga.

Strålskyddsutbildning ges i samband med nyanställning, samt repetition vart tredje år eller oftare vid behov.

Utgångspunkten är att rätt kompetens inom strålsäkerhet är specifik för varje verksamhet och varje yrkesgrupp.

För att en arbetstagare på Skaraborgs sjukhus ska erhålla rätt kompetens ska strålskyddsutbildningen minst innehålla följande utbildningsmoment:

- Presentation av sjukhusfysikerns roll på sjukhuset
- Skillnad mellan joniserande och icke-joniserande strålning
- Skillnader mellan röntgen, nuklear, MR och ultraljud
- Deterministiska effekter
- Stokastiska effekter och LNT-modellen
- Patientstråldoser och naturlig bakgrundsstrålning
- Personalstråldoser (effektiv dos och ögondoser)
- Berättigande
- Optimering
- Gravida patienter och gravid personal
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Ledningssystemet
- Lokala strålskyddsregler
- Blyförkläden och blyskärmar
- Inversa kvadratlagen
- Spridd strålning i rummet
- Grundläggande funktioner på en röntgenutrustning
- Inblandning
- Patienten nära detektorn

För en arbetstagare som arbetar med genomlysning tillkommer följande utbildningsmoment:

- Skillnad på genomlysning och exponerade bilder
- Antalet pulser per sekund
- Genomlysningstiden

För arbetstagare som arbetar med nuklearmedicin tillkommer följande utbildningsmoment:

- Radioaktivt sönderfall
- De olika strålslagen

Varje arbetstagare som rutinmässigt arbetar med medicinska exponeringar av barn, screeningverksamhet eller doskrävande metoder, ska genomgå särskilda utbildningsmoment som är anpassade till riskerna med verksamheten.

Utrustningsutbildning

Utrustningsutbildningen ges av arbetstagare som är förtrogen med utrustningen och ska följa en förutbestämd mall. Genomgången utbildning skall dokumenteras på individnivå.

Samtliga arbetstagare som handhar röntgenutrustning eller strålkällor ska genomgå utrustningsutbildning innan arbetstagaren tilldelas arbetsuppgifter som ska utföras på egen hand.

Utrustningsutbildning ska ske när ny röntgenutrustning eller nya typer av strålkällor tas i bruk och repeteras vid behov.

Utrustningsutbildningen ska innehålla praktisk hantering av utrustningen, så att denna kan hanteras på ett strålsäkert sätt.

Käll- och litteraturförteckning

Strålskyddslag (2018:396). Hämtad från Riksdagens webbplats:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/stralskyddslag-2018396_sfs-2018-396

Strålskyddsförordning (2018:506). Hämtad från Riksdagens webbplats:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/stralskyddsforordning-2018506_sfs-2018-506

Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om grundläggande bestämmelser för tillståndspliktig verksamhet med joniserande strålning (SSMFS 2018:1). Hämtad från
<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/contentassets/edd48d6fa0114e9cb3ae07f3956babcc/ssmfs-20181-stralsakerhetsmyndigheten-foreskrifter-om-grundlaggande-bestammelser-for-tillstandspliktig-verksamhet-med-joniserande-stralning-konsoliderad-version.pdf>

Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om medicinska exponeringar (SSMFS 2018:5). Hämtad från
<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/publikationer/foreskrifter/ssmfs-2018/ssmfs-20185/>

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Skaraborgs Sjukhus

Innehållsansvar: Andreas Engström, (anden9), Sjukhusfysiker

Granskad av: Jenny Berg, (jenbe), Verksamhetschef, Christoffer Larsson, (chrla26), Verksamhetschef, Christian Göransson, (chrgo6), Verksamhetschef, Cecilia Andersson, (cecan1), Verksamhetschef, Helene Sackari, (helma18), Verksamhetschef

Godkänd av: Stellan Ahlström, (steah), Sjukhusdirektör

Dokument-ID: SKAS9723-1331555881-22

Version: 5.0

Giltig från: 2026-02-09

Giltig till: 2028-02-09